

Kompliserte WTO-forhandlinger

Verdensbankens beregninger viser at gevinsten av en sannsynlig WTO-avtale vil være langt mindre enn tidligere antatt, skriver Hanne Eldby.

Av: Hanne Eldby
Utviklingsgeograf, Landbrukets Utredningskontor

Dagsavisens leder 8. november: «For millioner av bønder i langt fattigere land enn Norge vil det være svært ille om WTO-samtalene nok en gang havarerer. Derfor er Norge moralsk forpliktet til å arbeide for å få til en avtale, og ikke sette sine egne bønder foran alt annet».

Det er forunderlig at Dagsavisen så ukritisk bygger opp om den liberalistiske argumentasjonen om at hinderet for fattigdomsreduksjon og utvikling ligger i at verdens markeder ikke er frie nok. Når forhandlingene nå har stoppet opp, og det ser ut som om det kanskje ikke blir noen avtale i Hongkong i desember, så skyldes det at forhandlingstemaene er atskillig mer kompliserte enn det man får inntrykk av i Norge. Gevinsten av liberalisering er atskillig mindre enn tidligere antatt, og andre spørsmål er langt viktigere enn det

Verdensbankens beregninger viser at gevinsten av en sannsynlig WTO-avtale vil være langt mindre enn tidligere antatt. Foran ministermøtet i Cancún i 2003 ble gevinsten beregnet til å være 500 mrd. dollar, mens det nå foran Hong-Kong-møtet er få som opererer med en beregnet gevinst på mer enn 100 mrd. dollar. Hele 70 prosent av gevinsten vil dessuten tilfalle de rikeste landene, mens resten vil fordeles mellom utviklingsland. Et sannsynlig resultat av WTO-avtalen vil ifølge Verdensbankens beregninger gi utviklingslandene en direkte gevinst på fire milliarder dollar, mens høyinntektslandene vil ha en gevinst på 24 milliarder dollar. Per innbygger betyr dette i gjennomsnitt 0,84 dollar for innbyggere i utviklingsland, mot 23,20 dollar i industriland.

Som prosent av BNP utgjør dette 0,10 prosent i de rike landene og 0,08 prosent i de fattige landene. I tillegg er fordelene ulikt fordelt innad i den rike og fattige verden. For utviklingslandenes del vil blant annet store deler av Afrika sør for Sahara tape, mens tre store eksportørland, Brasil, Argentina og Vietnam, vil ta en stor del av gevinsten på vegne av de fattige. Hvem som tjener og taper innad i landene, finnes det lite grunnlag for å si noe om. Hvorvidt det vil være de millionene av bønder som Dagsavisen skriver om, eller om det er de store multinasjonale selskapene som får fortjenesten, er faktisk et åpent spørsmål.

Utviklingsland er minst like ulike som industriland, og interessene innad i landene er ulike. Et eksempel på et land som offisielt har støttet opp om en mest mulig fri verdenshandel er Bolivia. Ingen av småbondeorganisasjonene i landet støtter myndighetene i dette kravet, tvert imot, deres tidligere leder og for øvrig den kandidaten som i dag leder an i forhold til det kommende presidentvalget, Evo Morales, ble faktisk nektet innreise til Cancún under WTOs ministermøte for to år siden, fordi han protesterte mot avtalen. De store bøndene, som har interesser i eksport av soya, er også skeptiske til liberaliseringen. Deres eksport hviler på at de har adgang til markedsbeskyttelse innad i Det andinske fellesmarkedet. Når tollvernet senkes, risikerer de å bli utkonkurrert av billigere soya fra Argentina og Brasil.

Myndighetene på sin side er bundet opp av avtaler med USA der bistand gis på vilkår av at myndighetene støtter opp om Frihandelsavtalen for Amerika. Forhandlingene om denne står nå på stedet hvil fordi motstanden mot avtalen blant folk flest i Sør-Amerika er voldsom. Et annet av kravene i disse avtalene er at Bolivias myndigheter skal gi sin fulle støtte til arbeidet i WTO. Bolivianske myndigheter er ikke kjent for å ivareta de fattiges interesser, likevel kan disse avtalene som er inngått med USA, vanskelig oppfattes som annet enn utpressing av et land som har nesten like høy utenlandsgjeld som BNP.

Det er også grunn til å minne om at WTO-avtalen dreier seg om spørsmål som er langt mer avgjørende for forholdet mellom rike og fattige land enn liberalisering av matvaremarkedet. Det dreier seg om hvorvidt de transnasjonale selskapene skal få immaterielle rettigheter, åpning av tjenestemarkedet og innføring av mer eller mindre godt begrunnede minstestandarder. Medisinsaken, der Brasil ikke fikk tillatelse til å selge billig AIDS-medisin til egen befolkning og afrikanske land, og vannkrigene over hele verden, er bare forsmaken på hva vi kan vente oss, på grunn av den nye WTO-avtalen.